„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
За Србију
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка нарочито за шире народне кругове уређени могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте сваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.
За „Приопштено“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица.

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 новч.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 10. У НОВОМ САДУ У УТОРАК 17. ЈАНУАРА 1895. ГОДИНА XXX.

ДИНАСТИЈАШТВО У СРБИЈИ.

XIII.

Влада Александра Карађорђевића.

Њен културни значај, њена политичка важност.

А) Културни значај.

У времену, када су се важније историје српске писале, неминовно је било, да писци буду пристрасни. Учасници више мање и сами у бурним догађајима тога доба, они нису могли да се подигну и да са довољне висине суде и прилике и људе, да одмере значај свију многобројних момената историских и да са потребном хладнокрвношћу изводе закључке. Док су се једни одушевљавали Обреновићима и са презирањем гледали на „ништавну владавину“ Карађорђевића, дотле су други ову прецењивали, а одрицали сваку важност првој. Објективније историје биле су забрањиване. Ранке, кога је Новаковић почео да преводи још пре 15 година, није могао да прође кроз цензуру, а Светозарева „Србија на Истоку“ угледала је света тек у Новом Саду. — Тешко је, дакле, једноме публицисти, који хоће да процени догађаје тога доба, да и сам не падне у погрешку, нехотице да боме, и да не припише једноме сувише важности, другоме мало или ни мало. Ја ћу се трудити колико је могуће, да то избегнем; прегледао сам најразличније документе, судио најхладније — па и ако погрешим, тешим се тиме, што не ће бити вољно, као већина до сада.

У влади Александра Карађорђевића треба разликовати оно што је лично његово, од онога што је произлазило од његове околине. Великаши су у то доба били силни, они су оборили Обреновиће, они су уживали апсолутно поверење портино. Кнез, при сваком своме кораку, налазио је на препреке, које су му они под ноге бацали. Тражили су да он напусти сваку мисао о влади и да се баци на милост и немилост у наручје њима. Он се томе опирао и дошао не једном у судар са онима, који су га довели. Зловољни на понашање кнежево, који је тражио, да помоћу народа стане на пут њиховој свемоћи, они су се трудили да што више сметају радљивости његовој. И кад нису успели, онда су у два маха покушавали да га збаце и утврде сами себе, заведу најмакамије, вели Ранке. Ово би ишло у рачун и Турској, која би, при расцепаности Србије на неколике делове, лакше своју владу утврдила, али је кнез имао још довољно снаге, да им за дуго на супрот стаје. Но о томе ћу говорити ниже. Јасно је само из овога да су у односу ка народу, ка развитку његовом кнез и великаши морали имати различне тежње. Владавина Александрова заиста је резултат двеју сила, то ће увидети сваки, који је иоле озбиљније проучи. Ми ћемо се зауставити само на најважнијим моментима.

Ступање Александра Карађорђевића на владу знатно се разликовало од ступања Милошевог. Милоша је подигло турско поверење. Кад су га великаши — кнезови и свештеници — изабрали, он је већ држао фактичну власт у својим рукама, и овој ништа није могло на пут стати; противити јој се, одрицати је, било је и опасно и немогуће. Карађорђевић пак, када је изишао пред народну скупштину, био је приватан човек. Над народом он није могао да има никаквог принудног утецаја, и њега је народ два пут изабрао пре него што му је дао ма какву власт. Ја знам, да ће се рећи: А великаши? Они, који су држали све у својим рукама, нису ли га могли наметнути народу? Најпре, ја никако не одричем, да је Александар дошао на управу без икаквог учешћа великашког. Ја сам горе изреком казао, да су они радили у народу, да место Михајла дође син Карађорђев. Александар је од малена живео у изгнанству, није учествовао у политичкој борби, која се у Србији водила, па није ни могао бити познат. Кратко време његовог бављења за време намесништва није га могло истаћи и за то је преко потребно било, да га неко представи, у догађаје уведе. Али нико не сме одрицати, да једном познат, он није одмах стекао популарности, да је он дошао на владу без довољног расположења народног у своју корист. Има два факта, која нису довољно оцењена, а која бацају и сувише светлости на стање тога доба. Најпре је један протест, кога су приврженици Михајлови упутили Порти. У томе се протесту јадају они, што Вучић агитује по народу у корист Александрову, па се онда додаје: „Ми смо уверени, да Порта никад не ће потврдити за кнеза сина душманина турског, Црног Ђорђа.“ — Мени се чини, да нигде јаснијег признања нема, да је у народу постојало врење у корист Александрову и да су се Обреновићевци још уздали само у Турску, која ваљда не ће на престо поставити сина некада највећег крвника свог. Да оставимо на страну врло малу моралност овог протеста. У њему се чини апел на Турке, да не помажу породицу свога крвника, а тиме самим намигује, да су Обреновићи увек стајали верни уз Порту — но то нас не интересује. Баш то, што је Александар био син турског највећег душмана, чиме су хтели да се користе приврженици Михајлови, увећавало је његов углед у народу. Историци признају, да је име Карађорђево могло да потресе масу, што у осталом тврди и понашање Милошево према нејачи врховног вожда. И оно ју је заиста потресло, тим пре, што Обреновићи нису имали тада у народу никаквог ослонца, нити су га понашањем својим могли задобити. Народ је био расположен према Александру, то тврди и сам избор његов. Тада, одмах по одласку Михајловом, није још било могућности, да великаши учине притисак на народ, да га наморају, да за Александра гласа. За то је Вучић, не знајући још расположење масе, и пре одласка Михајловог тврдио, да не иде противу Обреновића, а на самој скупштини три пут говорио народу: „Браћо, да повратимо кнеза Михајла, ено га у Земуну“, а народ у глас одговарао: „Не ћемо њега, не ћемо њега! Хоћемо Карађорђева сина!“ (Попов). — Нема спора, да је при поновном избору, кога је захтевала Русија, било притиска, и то не с тога, што је у земљи било неко нерасположење према новоме кнезу, већ из са свим природне бојазни, у коју су запали ангажовани великаши. Да је Александар имао уза се народно поверење, показује већ и то, што је он пуних 15 година са успехом могао да сузбија навале своје околине и порте, које су обе радиле да га збаце и учврсте кајмакамије у Србији. Обреновићи пак пали су под њима већ при првом судару. — Нема спора да и покрај свег народног расположења Александар не би могао доћи за кнеза — оно га није могло подићи у оно време, кад је Србијом већ овладала била гомила великаша подржавана портом. Помоћ њихова била му је неизбежна; али поверење народно није му могло бити на одмет. То поверење чинило је унутрашњу снагу и саставни део његове владе. Чиме га је задобио? То је просто. Најпре, он је нашао на угодну средину, на опште незадовољство, које је за време Обреновића у Србији владало. Он је пак собом донео славно име Карађорђево и ничим некомпромитовану прошлост своју. Заиста, име старога вожда, било је кадро да одушеви свет, да прибере око себе цео народ; али још више помогло је Александру, што је за све време био удаљен од политичке борбе и није ничим бацио сенку на свој живот, као што је то био случај са већином великаша.

Ја се подуже задржах на овоме, а и важно је. И Милош и Александар дошли беху помоћу турском, само је син Карађорђев имао уза се и расположење масе, и очувао га је а Милош је и оно мало народног поверења у брзо прођердао.

Сем разлике у постанку власти, била је и цела владавина једног и другог скроз различна. Обична је фраза новинарска у Србији, да је влада Александрова била слаба, а Милошева бујна и јака. Ако не плаћеношћу, ја не знам чиме да се оправда та тврдња. Ја ћу да прегледам, поредећи, владу једног и другог кнеза и чини ми се да ће закључак и нехотице бити друкчији. Да видимо најпре у погледу културном како оне стоје.

Стари Давидовић, Сав Србин, секретар Милошев, коме се свакако не може пребацити пристрасност, јадао се овако Светићу: „Не можете са њим ништа да отпочнете. Шта смо муке имали само, док смо до штампарије дошли — није хтео да чује, па ено је и сада беспослена лежи. Што год му представимо, пристане најпре, одушеви се, па преко ноћ тек све промени и сутра га ни помаћи не можете. Само никакве новине, само ништа што из његове главе не би дошло“. (Светић. Огледало).

Ни карактер његов, ни начин владавине, који је опет био последица тога карактера, нису допуштали да народ зачне некакав правилан развитак. Попов вели: „Рођен под грубом владом турском, а навикао да господари, он се није лако прилагођавао новим тежњама“. — То га објашњава, али не оправдава. Ми смо горе већ видели, како се он понашао према народу и земљи. Оно отимање, она општа несигурност, коју је Вук тако лепо оцртао, нису били повољни да се трговина развије, да се привреда усаврши. Ову је он још нарочито спутавао многобројним монополима, које је утврђивао у своју корист.

У погледу просветном било је још и горе Он је, вели Ранке, хтео да буде не само најсилнији но и највиђенији човек у народу. И то је заиста спречавало умно усавршавање. Основне школе још је и допуштао, али је свако више образовање скроз грубо предусретао. Шта је јадни Давидовић под њим пропатио а шта толики други! Не само што науку није уважавао, није ценио, већ и представнике њезине око себе увек је гледао да понизи на који то било начин. О томе нам Светић даје гомилу примера, а ту је особину Милошеву он јадник и на себи окушао. Неколико пута Милош се јасно изражавао противу сваког новачења, које би са запада долазило, и када су једном приликом три ђака замолила од њега дозволу да оду на страну и продуже школе о своме сопственом трошку, он их је за то и само за то осудио да три године у касарни проведу. Њему се допадало оно полудивљаштво, оно је годило његовој самовољи; осећао је да би свако продирање просвете

ПОДЛИСТАК.

СВ. САВА У НОВОМ САДУ.

Гимназија. — „Матица Српска“. — Беседа. — Отварање нове позоришне зграде.

Као сваке године, тако се и ове стекао многи српски свет у Н. Саду, да овде прослави дан првог српског просветитеља св. Саве. Све гостионице препуне, свака скоро кућа пуна гостију. По улицама све страна, мила српска лица.

Пре подне прославила је школа овај дан у српској гимназији, после подне одржала је „Матица Српска“ свечану седницу, а у вече је било свечано отварање нове позоришне зграде са гимназијском беседом.

Гимназијска школска прослава текла је својим уобичајеним током, јер је сва пажња на вечерњу забаву обраћена била.

На свечаној седници „Матице Српске“ држао је др. Михајло Полит говор у спомен великоме Хрвату дру Фрањи Рачком. Ова је седница врло добро посећена била, а говорник умео је да нађе меру, да пажња присутних остане до краја жива и да ипак буде јасна слика о заслужном покојнику братског нам хрватског народа, чији је живот и обилати научни и политички рад у кратким оштрим потезима насликао.

При крају седнице пријавио је члан књижевног одељења ректор карловачке богословије прото Ј. Вучковић, да је патријарх Бранковић допунио своју чланарину од 50 ф. на 500 ф. и да је уписао за приложнике „Матичине“ 6 српских завода: карловачку богословију, новосадску и карловачку гимназију, сомборску, пакрачку и горњо-карловачку препарандију, сваки са 50 фор., на чему му је одељење протоколарну захвалу изразило, која ће му се и писмено доставити.

Најзначајнија тачка прославе била је беседа.

Српска реч са српских усана из српског срца одјекнула је први пут јуче на даскама које свет значе и на позорници нове новосадске позоришне зграде г. Лазе Дунђерског.

На дан, када Српство на све четир стране света прославља српско име и српску културу, ево један од првих српских завода, српска новосадска гимназија, отвара српском речи завод, који је дигнут српским новцем, и који треба у будуће да служи српској култури и српској речи. Па куда ћете више данас, када нас од горе притискује тиранска рука, када се у својој безочности у последње време маша, да нас лиши онога, без чега ми у овој држави не можемо бити срећни, мирни и напредни.

Дивно електрично осветљење, чији одблесак од украшених сводова пада на весела српска лица, који се радују овакој значајној српској свечаности; чиле и веселе Српкиње свуд у партеру на балкону и ложама радосно гледају свуд около по новој згради, за наше прилике сасвим лепој; радознали погледи са свију страна, запето ишчекивање почетка; бина се диже, њу поплавила Српчад новосадске гимназије — све је то врло повољно утецало на присутне. Гимназиста VIII. разреда, Мита Алексијевић изговорио је овај:

Пролог

приликом свечаног отварања нове позоришне зграде на XXII. гимназиској беседи о св. Сави 1895.

И подиже се величанствен храм.
Олтара ево, где ће свети плам
Загревати божанским жаром груди,
Божанским жаром, што у души буди
Неисказаних сласти голем рој;
Што у небеса диже људски сој,
У надземаљске сфере идејала,
Земаљских страсти где но нема кала,
Но вечита чистота, вечит сјај
Још овог света људству даје рај.

Да жељена ли овом граду дара!
Ој, како давно смела машта ствара
Овакав дом за Српство Новог Сада,
За Српство, којим отмен укус влада,
Те зна да цени, зна да разликује,
Шта срце диже, шта ли душу трује.
Завредило је Српство то за цело.
За позориште, беседу и село
Да достојан га буде Муза храм.
А Нови Сад је до сад био сам
Међ равнима му без овакве зграде.
Но сад му ево милен дарак даде
Родољуб дичан, свестан, срца врела.
Што општа воља дуго само хтела,
Он створи то.
Па нек му буде част!
Што српске душе данас пуни сласт,
Што српско срце данас плахо бије,
Што српско око сузу данас лије
Са радости и поноса и среће —
Да л' има ико заслуге ту веће
Од њега дична? Њему ваља само
Да од свег срца топлу хвалу дамо
И кликнемо: Нек свуд Те срећа срета
И живео на многа, многа лета!

После пролога овог отпевала је омладина српске новосадске гимназије присутноме власнику зграде г. Дунђерском „многаја љета,“ а за тим се прешло програму.

Па шта много имамо да кажемо о певању припознате у том већ српске гимназије. Г. Ј. Грчић, који је до сада увек улагао огромна труда и рада, а и своје вештине, но никада није уложио више труда одушевљења и финог укуса као овом приликом. Само онај, који води озбиљног рачуна о естетском образовању наше омладине, тај је у стању да пољми значај Грчићевог рада око буђења лепог, племенитог и узвишеног — песмом и музичком уметношћу.

у народ уздрмало његов положај као апсолутног владара.

У томе је погледу Александар Карађорђевић сушта супротност. Одмах по доласку на владу он је укинуо оне штетне монополе и ступио са најближим државама у преговоре за јачање трговине. У Огледалу Светићевом има један подужи преглед свега привредног напретка за доба Александрово и ја жалим што ми простор не допушта да га у детаљу изнесем Задовољићу се кратким напоменама. Само то, што су закони донесени и утврдили унутрашњи ред, помогло је већ да привреда коракне одмах у напред. Кнез сам путовао је често по земљи и обраћао пажњу на развитак њен. Најважнији путови за то су доба просечени и усавршени Сопственом снагом подигао је у Мајданпеку прве радионице и довео раденике за њих. Од тог тренутка у буџет државни улазила је редовно знатна сума на усавршавање рудокопње. Сви важнији рудници тада су отворени. У Крагујевцу је отворена тополивница, која је за време његово непрестано усавршавана. Штампарија се разви и штампање листова и књига отпоче. Он је увећао број гимназија и завео вишу школу — лицеј. Тада се организовало друштво српске словености — доцније учено друштво, које је одгајило наше научнике, окуражило их и подржало. Заведена је и виша артиљериска школа — доцније војна академија — из које су изалазили спремни официри српски. Поглавито пак поче и разви се шиљање синова српских на страну. Попов не воли Александра, па ипак вели, да су за доба његово на страну одилазили ђаци стотинама, помогнути државом, „да се усаврше у философији, у праву, у економији, у државословљу и другим корисним наукама.“ — На кратко у то доба отпочело је привредно и умно развијање Србије.

Нема спора да је погрешио развитак једног народа приписивати једном човеку, па ма он и кнез био. Развитак је последица многих дубоких узрока; једном зачет он се врши сам од себе, јача својом сопственом прошлошћу. Али у почецима њему је свака помоћ добро дошла. Он тражи угодне спољашње услове, а ови много зависе од појединаца. Системом владавине своје Милош је створио био врло неугодно земљиште за усавршавање народно, спречио га са свим. Доласком Александровим услови су се поправили и напредак народни бујао је. То му не могу одрећи противници. У оним малим историјама, које смо у првим разредима гимназије учили, и које су прошле кроз толико цензура, ипак се овај утецај Александров на културни развитак Србије спомиње. Влада његова била је влада унутрашњег консолидовања, стварања државног, јачања привредног и умног. Изгледало је, да се само чекало да Милош падне па да се све снаге народне развију, комбинују и усаврше.

Не, партизанство не сме да нас заслепи те да не увидимо да је у погледу културном влада Александрова била влада мира и напретка док је влада Милошева спречавала народ, не само у политичком усавршавању, у јачању државне свести, већ и у умном и привредном развитку. И чудновато и изгледа да историци и публицисте, који сви из реда нападају на Милошев апсолутизам могу још тврдити да је његова влада била влада бујања, као да је могуће да што буја под притиском.

Како стојимо у политичком погледу?

Нови Сад, 16. јануара.

† Никола Карловић Гирс. Руски министар спољашњих послова, Гирс, умро је 14 јануара у 75. години. Пореклом је његова породица финска, али се већ одавно претопила у руску. Отпочео је свој рад у државној служби као секретар конзулата у Јашу; за тим је премештен у Букурешт за главног конзула. Доцније је дошао за посланичког секретара у Цариград. Од 1863.—1872. био је он као посланик у Техерану, Берну и Штокхолму. Горчаков га је именовао за управитеља азијског департмана, па онда за министарског помоћника. А кад се Горчаков као министар спољашњих послова повукао, постао је Гирс министар спољашњих послова, у ком је достојанству после дуже болести и умро. За владе покојног руског цара Александра III., он му је био врло погодан министар, особито за цареве миротворне планове.

*

Ново министарство у изборној борби. Чланови Банфи-пашина кабинета подврћи ће се на скоро избору посланичком, сваки у свом досадашњем срезу. У суботу су имали о том договор, да се посаветују о агитацијама, које је развила католичка странка. Министарски мандати у Чакатурну и Дуна-Сердахељу у опасности, јер тамо раде католици против владе, а примећује се кретање и у Вољхаду. На министарском договору нису дошли до никаква закључка и кад се врати министар-председник и министар унутрашњих послова из Беча, решиће ту ствар. — А шта је са Панчевом и његовом околином? Хоће ли српска Шпарта и опет једногласно бирати члана Банфи-пашина кабинета, Данијела, који кабинет у сабору прети, да ће све немађарске народности пригњечити?

*

Расположај Саса према посланицима. Саси нису задовољни са својим посланицима. О том пишу њихове „Кронштетер Цајтунг“: „Ко би могао мислити, да се код наших тако званих „вођа“ налази тако много опсене и понижености? Од оног човека, који је још пре 4 месеца изјавио, да Сасе ваља најпре деморализовати, па да их онда што извесније помађаре, од тога човека тражи наш окружни одбор гаранције за извесно одржање саске културе... Круна се, вели, интересира о остајању саских посланика у либералној струнци. То није истина. Па за што онда није круна код оних безбројних аудијенција, које су претходиле образовању кабинета, позвала и којег Саса? Али ово је истина: Круни је кабинет Банфијев натурен; она очекује скорашњи распад либералног система, који је код ње омражен; и ту би она желела, да Саси овај систем подупиру? Заиста, то је безумље, достојно „јасног и трезвеног предомишљања“ наших заслепљених Банфијевих приврженика. Иступање посланика може се догодити само из стварних разлога. Сирома народе, твоја част није доста „стварна“, да тебе спасе од срама! Да богме, могло би ти се пребацити „лични“ мотиви, кад не ћеш да идеш за џелатом, који те је баш сад ногом згазио. За то брзо, пусти да те још један пут згази, да не будеш крив због „болесног претеривања појма части“. Да, срам над срамом! Ти исти људи, који су још пре једне недеље, док им није био отрован здрав народни осећај поштења, изјавили, да се поштен Сас не сме више на улици показати, кад би се тако дубоко понизили, да иду за Банфијем, већ су спремни на најпонизније поклоненије.“ Саси ће се, како изгледа, разрачунати са својим „вођама“ на бирачком збору, што они посташе Банфи-пашине штитоноше.

Поглед по свету.

— Из троједничког сабора. У седници од 13. јануара усвојен је у трећем читању законски предлог о статистичком звању и буџет земаљског фонда. Узет је на знање извештај одбора за буџет о продаји неких ерарских некретнина. Код извештаја петиционог одбора у ствари подизања плате учитељима на грађанским школама предложио је посланик Јагић, да се молба уважи. Бањавчић мисли, да би требало свима учитељима подићи плате. Кршњави на то изјављује, да је код учитеља у Угарској у том погледу много горе но у Троједници. Опћине нису у стању да сносе већих терета за школе. На то Јагић повлачи свој предлог. Усвојен је предлог одборски у погледу свију молба.

— Пут краља Александра. Краљ Александар од Србије отпутовао је муњевитим влаком пут Будимпеште и Беча у Бијариц, да се тамо састане са својом матером. На граници Француске изићи ће му на сусрет париски посланик Гарашанин. Овај пут доводе у свезу с измирењем његових родитеља. Не верујемо, да од тог што може бити. С друге стране доводе то путовање у свезу са женидбом краља Александра с немачком неком принцезом. Краљ би остао ван Србије 3 до 4 недеље, а за то је време поставио данашње министарство за регенте. Да нема чича-Никола какво „велико“ дело да изврши за време одсутства краљева?

— Закон о потрошарини у Бугарској. Дописник „Најес Винер Тагблат“-а имао је разговор са бившим министром Радославовим о закону за потрошарину. Радославов је рекао, ако узмора пасти министарство Стојиловљево због протеста Аустро-Угарске против закона о потрошарини, онда би он образовао министарство и владао би и без тог закона. Рече, да није само Аустро-Угарска против тог закона, него и читава Бугарска. — Таке се „скромне“ жеље протурују. Сад само још на то да пристане собрање и народ, па би све било у свом реду.

— Ново министарство у Француској. После многих покушаја није могао Буржоа да склопи министарство. Председник републике поверио је састав министарства Рибоу, и данас већ имамо ново министарство. Рибо је председник и финансије; Појенкаре просвете; Лајк унутрашњих послова; Ханото спољашњих; Трарије правде; Дипи-Дитан јавних грађевина; Лебо трговине; Гадо пољске привреде; Шотан колоније; Ђенерал Жамон рата; адмирал Бевнар морнарице.

Вести из места и са стране.

Гробница кнеза бугарског. Бугари су о државном трошку на свечан начин пренели тело бугарског кнеза Александра Батенберга у Софију. Сад је собрање решило и одредило, да се на реконструисање маусолеје (кнежевске гробнице), у којој ће се остатци кнеза Батенберга чувати.

Против социјалиста. У Халашу ухватила је полиција више хиљада примерака социјалистичких списа, које је издала управа социјалне демократске странке у Угарској. Ови су списи у врло много примерака растуривани у Будимпешти, а садржина им је, по полицајном мишљењу, раздражљива. Списи се штампају у будимпештанској штампарији.

Узрок оставци Казимира Перјеа. Оставка председника француске републике изненадила је свет, јер нико није могао да види права узрока том одступању. Узрок је изнет у француској комори и тај је политичке нарави, а његова оставка у свези је са оставком Дипијева кабинета. Но сад доносе француски листови, да је узрок његовој оставци знатна пензија, коју је комора на заузимање Перјеово одредила жени бившег председника саборског Бирдоа. Перјеа обележавају као кућевног пријатеља Бирдовљева и то његово велико заузимање за пензију удовичину није Перјеова жена хладнокрвно примила, те су настале код њих породичне размирице. Она је радила непрестано, док није нагнала свог мужа на оставку. Сад је изнела ту породичну ствар пред суд и тражи развод брака. Ето, шта жене учинише!

Музикални концерат. Музика ц. и кр. пешачке пуковније бр. 29. приређује у Новом Саду уз пријатељско суделовање госпођице Бети Соргерове, 19. (31.) јануара т. г. у дворани „хотела царице Јелисавете“ музикални концерат, са овим програмом: 1. В. Блодек: Увертира из опере: „Im Brunnen“. 2. Песма за једно грло: а) Р. Франц: „Lotosblume“. б) Менделсон: „Пролетња песма“. 3. Л. Бетовен; Симфонија бр. 4. B-dur. а) Adagio Allegro Vivace. б) Adagio. в) Menuetto. г) Allegro ma non troppo. 4. Песма за једно грло: а) Бвамс: „Sapphische Ode“. б) Шуман: Пролетна ноћ. 5. Шопен: 2-ги и 3-ћи слог из II-ог гласовирног концерта са пратњом оркестра. — Почетак тачно у 8 сахата у вече.

Забава с томболом у Дању. Српска женска добротворна задруга у Дању позива на забаву с томболом у суботу дне 28. јануара (9. фебруара) о. год. у гостионици код Ванзибека. Чист приход намењен је сиромашној школској деци. Добровољни прилози примају се са захвалношћу.

Беседа с игранком у Беочину. Беседу с игранком приредили су ученици српске вероис. школе у Беочину под управом свога учитеља г. Правдољуба Предића, а уз суделавање неколико овд. грађана на појутарје св. Саве у дворани мушке школе. Чист приход намењен је фонду св. Саве. Добровољни прилози примали се са захвалношћу. Програм: 1. „Свети Сава“ декламовао Марко Поповић ученик III. разреда. 2. „Ускликнем“ певали ученици. 3. „Баба Ана“ од Змаја декламовала Анка Поповић уч. IV. разреда. 4. „Жежулинка“ од Милчинскога певао мешовити збор. 5. Дижите школе“ од Змаја, декламовао Васа Живковић уч. IV. разреда. 6. „Месец јасни“ од Милчинског певао мешовити збор. 7. „Чемер Дека пелен Бака“ од Змаја декламовала Косана Панић уч. IV. разреда. 8. „Јеленче“ од Ив. Иванишевића певали у два гласа ученици. 9. „Србин сам Србин“ од J. Хавласа, певао мушки збор. — За тим: Игранка.

Беседа с игранком у Санском Мосту. Светосавску беседу приредила је српска прав. црквено школска општина у Саоском Мосту на дан св. Саве 14. (26.) јануара 1895. у просторијама срп. прав. основне школе. Чист приход иде у корист школског фонда. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и биће путем срп. листова обнародовани. Распоред: Први део. 1. Беседу отворио говором г. Милош Крагујевић учитељ. 2. „Ускликнимо с љубављу“ певали ученици српске основне школе. 3. „Молитва наше мале Данице“, од З. J. Јовановића декламовала Перса Живковић уч. I разр. 4. „Које Господар“, певали уч. срп. осн. школе. 5. „Љубите се“, од Н. Т. Кашиковића, декламовала Мара Башић уч. I. разр. 6. „Лаку игру“, певали ученици срп. основне школе. 7. „Моје Српство“, од А Шантића декламовао Ристо Вокић ученик III. разреда. 8. „Уз'о деда свог унука“, певали уч. срп. основне школе. 9. „Матери“, од браца Лазе, декламовала Данка Р. Павловић уч. I. разр. 10. „Ми смо деца весела“, певали уч. срп. осн. школе. 11. „Радо иде“, певали уч. срп. осн. школе. 12. „Наука је“, од Д. Марковића, декламовао Драгутин В. Стојановић уч. III. разр. 13. „Бранково коло“, певали учен. срп. осн. школе. 14. „Муха и буха“, од З. J. Јовановића, декламовао Лука Вокић уч. II. разр. 15. „Конт“, од З. J. Јовановића, декламовао Јосо Илић ученик IV. разреда. 16. „Срп. народне песме“, певао уз гусле један грађанин. — Одмор. Други део. „Школски надзорник“, шаљива игра у једном чину од К. Трифковића. Трећи део. Српске народне песме и игре до зоре.

Најновије вести.

Болест владике Никанора. У недељу се у Новом Саду распрострла вест од људи, за које се држало да су „поуздани“, да је епископ темишварски Никанор Поповић већ у суботу после подне преминуо. Ми смо се ради тога обратили на најмеродавније место у Темишвар, од куда нам је у понедељак у подне стигла брзојавна вест, да није истинита вест о његовој смрти, већ да му је шта више боље.

Убиство. Брзојављају нам из Митровице од 16. јан.: Стеклиш Гашпаридес, познат у афери уличких таблица, а иначе фактор хрватске штампарије, уби Србина Живка Недељковића, који је данас умро. У вароши влада узрујаност.

Трговина.

Будимпешта. Недељни извештај комисионе трговине рогате марве и оваца Морица Бауера и сина.

Рогата марва. Вашар од 24. јануара п. р. Догон: 2444 комада и то:

1066 ком. мађарских волова, 505 ком. српских волова, 18 ком. срп. крава, 586 ком. мађ. крава, 113 ком. бивола, 85 ком. бикова, 71 ком. теглећих волова, накнадни догон —.

Ма да је догон био мали, цене су остале непромењене. Лошијој роби скочиле су цене са 1 фор. по мет. цен.

Цене су биле ове: Дебели волови добре каквоће фор. 29—33 по мц. са узимањем на живот 34, волови са паше ф. 26—28½, сеоски ф. 20½—29½ српски ф. 21½—30, краве ф. 21—28, бикови фор. 24 до 30, биволи ф. 17—21. Све од мц.

Да имаде још људи у нас, који би умели и на даље да зидају на темељу од Грчића основаном, ми не би данас помраченог чела гледали на наш, уметни, књижевни и културни назадак. За то можда и поред недостатака ми морамо да пригнемо главу пред резултатом Грчићева рада и да га охрабримо нашим истинским признањем на даљи рад.

У овом кратком извештају не ћемо да спомињемо поименце сваку тачку програма, само хоћемо као пријатну појаву то да напоменемо, што је на овој првој беседи у новој позоришној згради и српске нове композиције било, и то још од младог гимназисте Исидора Бајића, који може потпуно задовољан бити са постигнутим успехом. Успех нека га охрабри на даљи истрајан рад на том пољу.

Будимпештанска омладина је топлим речима брзојавно поздравила ово свечано отварање.

О самој беседи немамо много да споменемо. Сваком је познато оно људско море, које се сваке године на тој забави таласа.

Сва публика, са свију страна одушевљено је одавала знака свом допадању, у толико више, што је заиста сваки уживао, онај у партеру као и онај на другом спрату и у последњем куту.

То и јесте највећа врлина новога позоришта, што се свака реч па пијано као и говор чује јасно и разумљиво у сваком крају позоришта.

Писац ових редова чинио је експерименте, и сваки комад слушао је са другог краја позоришта: први у партеру, други комад на другој страни, један говор баш у најкраћем делу галерије, и чуо је сваку реч горе као и доле: јасно и разговетно. Да је позорница удешенија, ми би у овом позоришту имали најбољу српску позоришну зграду. Па држимо, да ће се временом и тај недостатак моћи поправкама уклонити.

Жао нам је што није ни ова прослава прошла без црних пега, које не смемо да оставимо неспоменуте.

Тако држимо, да је у програму беседе било сувише несрпских ствари, а мало декламације: само једна. Улазне цене тако су биле велике, да је управо онемогућен био долазак оних, које Бог није обдарио земаљским благом, а и сама ова нова позоришна зграда није зидана по демократским назорима, да је за сваког приступачна, као што беху старо-грчка и римска позоришта, већ је удешена по средњевековним плановима, по којима се данас још све таке зграде зидају, и које деле људе на редове, сталеже.

Највише пак морамо да замеримо, што је био у реду игара и чардаш, а још више је за осуду, што се нашло Срба, који су га играли. Зар баш не може да буде ништа без горке капи?

Ми жељно очекујемо још српско народно позориште, које ће можда за 10—12 дана наставити оно, што је српска велика новосадска гимназија српском речи започела. —*л*

Главни уредник: др. Емил Гаврила. Власник Славко Свет. Милетић. За уредништво одговара: Никола Маленчић. Срп. штампарија дра Свет. Милетића у Н. Саду